

VAN DE AUTEUR VAN THE SILVER LININGS PLAYBOOK

MATTHEW QUICK

HET
GELUK,
HIER
EN NU

XANDER

roman

Ook verschenen van Matthew Quick bij Xander Uitgevers

Maak me gek! Silver Linings Playbook (2013)

MATTHEW QUICK

Het geluk, hier en nu

Uitgegeven door Xander Uitgevers BV
Hamerstraat 3, 1021 JT Amsterdam

www.xanderuitgevers.nl

Oorspronkelijke titel: *The Good Luck of Right Now*

Oorspronkelijke uitgever: HarperCollins

Vertaling: Anne Marie Koper

Omslagontwerp: Studio Marlies Visser

Auteursfoto: Alicia Bessette

Zetwerk: Michiel Niesen, ZetProducties

Copyright © 2014 Matthew Quick

Copyright © 2014 voor de Nederlandse taal:

Xander Uitgevers BV, Amsterdam

Eerste druk 2014

ISBN 978 94 0160 200 6 / NUR 302

De Bijbelcitaten zijn overgenomen uit de Willibrordvertaling 1995,
de standaardvertaling voor de Nederlandse en Vlaamse katholieke kerk.

Voor de citaten uit *De diepte van het zijn* van Dalai Lama is
gebruik gemaakt van de vertaling van Chandra Moonen,
uitgegeven door Xander Uitgevers, Amsterdam, 2013.

De uitgever heeft getracht alle rechthebbenden te traceren.
Mocht u desondanks menen rechten te kunnen uitoefenen,
dan kunt u contact opnemen met de uitgever.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn familie: papa, mama, Megan en Micah

Als je anderen gelukkig wilt maken, heb dan mededogen.

Als jij gelukkig wilt zijn, heb dan mededogen.

– Dalai Lama

Er zijn natuurlijk betere acteurs dan ik die geen carrière hebben gemaakt. Hoe dat komt? Ik weet het niet.

– Richard Gere

WE DOEN ALSOF IK
RICHARD GERE BEN

Beste meneer Richard Gere,

In mijn moeders la met ondergoed vond ik, toen ik aan het uitzoeken was of er tussen haar 'persoonlijke' zaken nog bruikbare dingen lagen die ik naar de kringloopwinkel kon brengen, een brief van u.

Zoals u zich zult herinneren ging die brief over de Olympische Spelen van 2008 in Peking; u wilde een boycot tegen China vanwege de misdaden en gruwelijkheden die het Chinese regime tegen Tibet begaat.

Geen paniek.

Ik ben niet gek of zo.

Ik wist meteen dat het om een standaardbrief ging die u via uw hulporganisatie aan miljoenen mensen hebt verstuurd, maar mijn moeder wilde graag geloven dat u de brief aan haar persoonlijk had gericht. Daarom heeft ze hem waarschijnlijk ook bewaard: in de veronderstelling dat u het papier hebt vastgehouden met uw handen, de envelop hebt dicht gelikt met uw tong, dat het papier een tastbare link met u vormde... Dat er misschien een paar van uw cellen, microscopisch kleine deeltjes van uw DNA, bij haar waren als ze de brief en de envelop vasthield.

Mijn moeder was uw grootste fan en een geboren toneelspeelster.

‘Zijn handtekening staat er onder,’ zei ze tegen me, met haar vinger naar het papier wijzend. ‘Van Richard Gere! RICHARD GERE de filmster!’

Mijn moeder kon blij worden van kleine dingen. Een verfrommeld dollarbriefje in een stoffige jaszak. Geen rij bij het postkantoor en een postbeambte die vriendelijk glimlacht en een praatje maakt. Of in de zomer ’s avonds buiten zitten, als de temperatuur dramatisch is gedaald ook al had de weerman voorspeld dat het onaangenaam warm en vochtig zou worden, en de avond dus een onverwacht cadeautje is.

‘Laten we van de uitzonderlijke koelte genieten, Bartholomew,’ zei mijn moeder dan en vervolgens zaten we elkaar buiten aan te kijken met een glimlach alsof we de loterij hadden gewonnen.

Mijn moeder kon van kleine dingen iets bijzonders maken. Dat was haar talent.

Richard Gere, misschien denkt u nu al dat mijn moeder raar of geschild was, zoals de meeste mensen dachten.

Voordat ze ziek werd, kwam ze niet aan of viel ze niet af. Ze kocht nooit nieuwe kleren voor zichzelf en was daarom helemaal in de mode van halverwege de jaren tachtig blijven hangen. Ze rook naar de mottenballen die ze in lades en kasten legde en haar haar zat vaak plat aan de kant waar ze met haar hoofd op het kussen had gelegen (meestal de linkerkant).

Mijn moeder wist niet dat printers makkelijk handtekeningen konden reproduceren, omdat ze te oud was om ooit van de moderne technologie gebruik te hebben gemaakt. Aan het eind van haar leven zei ze dat ‘computers veroordeeld worden in Openbaring’, en hoewel pastoor McNamee zei dat dat niet waar is, hebben we mijn moeder in de waan gelaten.

Ik heb haar nooit zo gelukkig gezien als op de dag dat uw brief aankwam.

Zoals u misschien al heeft geconcludeerd, had mijn moeder ze de laatste jaren van haar leven niet meer allemaal op een rijtje en op het allerlaatst was ze hartstikke dement, wat het lastig maakte om de waan waarin ze haar laatste dagen verkeerde van de werkelijkheid te onderscheiden.

Alles liep steeds meer in elkaar over.

Tijdens haar heldere momenten – geloof het of niet – dacht ze eigenlijk dat ik u was, dat Richard Gere bij haar woonde en voor haar zorgde, wat natuurlijk een welkome variatie op de werkelijkheid was, waarin haar ongetalenteerde zoon haar voornaamste verzorger was.

‘Wat eten we vanavond, Richard?’ vroeg ze dan. ‘Wat fijn om eindelijk wat meer tijd met elkaar door te brengen, Richard.’

Het was net als toen ik nog klein was en we deden alsof we beroemde gasten te eten hadden: Ronald Reagan, de heilige Franciscus, Mickey Mouse, presentator Ed McMahon of turnster Mary Lou Retton die op een van de twee lege keukenstoelen zaten die altijd leeg waren, tenzij pastoor McNamee op bezoek was.

Zoals ik eerder heb aangegeven was mijn moeder een groot fan van u: u heeft waarschijnlijk al een keer eerder aan onze keukentafel gezeten, maar om eerlijk te zijn kan ik me uit mijn jeugd geen bezoek van Richard Gere herinneren. Hoe dan ook, ik liet haar haar gang gaan en speelde het spelletje mee, dus u manifesteerde zich in mijn hoedanigheid, hoewel ik niet zo knap ben en dus een slechte plaatsvervanger was. Ik hoop dat u het niet erg vindt dat ik me zonder uw toestemming als u heb voorgedaan. Ik wilde alleen maar mijn moeder een plezier doen. Als u op bezoek kwam, begonnen haar ogen te fonkelden als lichtjes in een kerstetalage. En na de vergeefse chemo en hersenoperatie en de daarmee gepaard gaande misselijkheid was het moeilijk om haar aan het lachen te krijgen of ergens blij mee te maken. Daarom speelde ik het spelletje mee en werden u en ik één en dezelfde persoon.

Het begon op een avond nadat we op onze oude videorecorder

naar *Pretty Woman* hadden gekeken, een van mijn moeders favoriete films.

Tijdens de aftiteling tikte ze me zachtjes op mijn arm en zei: 'Ik ga nu naar bed, Richard.'

Ik keek haar aan terwijl ze bijna ondeugend naar me glimlachte, zoals de sexy, snelle meisjes met hun glimmend gestifte lippen op de middelbare school. Ik werd een beetje misselijk van die wellustige glimlach, want ik voelde de problemen al aankomen. Het was ook niets voor mijn moeder. Vanaf dat moment werd ze een vreemde.

Ik vroeg: 'Waarom noem je me Richard?'

Ze legde haar hand voorzichtig op mijn bovenbeen en zei op meisjesachtige toon en met een flirterige knipoog: 'Omdat je nu eenmaal zo heet, gekkie.'

In de achtendertig jaar dat we elkaar kenden had mijn moeder me nog nooit 'gekkie' genoemd.

Het was alsof er een klein, boos mannetje op mijn lever stond te beuken.

We hadden duidelijk een probleem.

'Mam, ik ben het, Bartholomew. Je enige zoon.'

Toen ik haar recht in de ogen keek, leek het alsof ze me niet zag. Het leek alsof ze iets voor zich zag wat ik niet kon zien.

Ik vroeg me af of mijn moeder een soort vrouwelijke heksenkracht op me had losgelaten en mij in u had omgetoverd.

Dat wij, u en ik, één en dezelfde persoon waren geworden in haar gedachten.

Richard Gere.

Bartholomew Neil.

Één en dezelfde.

Mam haalde haar hand van mijn been en zei: 'Je bent een aantrekkelijke man, Richard, mijn grote liefde zelfs, maar ik bega niet voor de tweede keer dezelfde fout. Jij hebt je keuze gemaakt, dus ga jij maar op de bank slapen. Tot morgenochtend.' Toen

vloog ze de trap op, sneller dan ze in maanden had gedaan.

Ze was extatisch.

Mijn moeder leek gedreven door een heilig vuur, zoals de heiligen met aureolen op het gebrandschilderde raam van de Sint-Gabriëlkerk. Haar gekte leek wel heilig. Het was alsof ze baadde in licht.

Hoe ongemakkelijk ons praatje ook was geweest, ik was blij dat ze weer was opgevrolijkt, gelukkig was. Doen alsof heb ik altijd makkelijk gevonden. Ik doe mijn hele leven al alsof. Bovendien deden we dat spelletje toen ik jong was, dus ik had voldoende oefening gehad.

Op de een of andere manier – want wie weet nou precies hoe die dingen gaan? – was het er na een tijdje bij mijn moeder en mij ingesleten.

We deden allebei alsof.

Zij deed alsof ik Richard Gere was.

Ik deed alsof mijn moeder niet steeds gekker werd.

Ik deed alsof ze niet zou doodgaan.

Ik deed alsof ik wist hoe ik zonder haar verder moest.

De boel escaleerde, zogezegd.

Tegen de tijd dat ze met een morfinepomp in haar arm op het opklapbed in de woonkamer lag, deed ik vierentwintig uur per dag alsof ik u was, zelfs als mijn moeder niet bij bewustzijn was, want het maakte het voor mij makkelijker om trouw het knopje in te drukken telkens wanneer haar gezicht verkrampste.

Voor haar was ik al lang niet meer Bartholomew, maar Richard.

Dus besloot ik maar om Richard te worden en Bartholomew een tijdje van een welverdiende vakantie te laten genieten, als u me nog kunt volgen, meneer Gere. Bartholomew had al bijna veertig jaar overuren gemaakt als zoon van zijn moeder. Bartholomew was in emotioneel opzicht levend gevild, onthoofd en ondersteboven gekruisigd zoals de apostel naar wie hij was vernoemd, in figuurlijke zin dan.

Doen alsof ik Richard Gere was, was mijn verdovingsmechanisme.

Ik was een beter mens als ik deed alsof ik u was: ik had meer zelfvertrouwen, meer controle, ik was nog nooit zo zeker van mezelf geweest.

De verpleegkundigen werkten mee aan mijn bedrog. Ik had hun nadrukkelijk verzocht om me in mijn moeders bijzijn Richard te noemen. Ze keken me aan of ik gek was, maar ze deden wat hun gevraagd werd, want daarvoor waren ze ingehuurd.

De verpleegkundigen zorgden alleen maar voor mijn moeder omdat ze ervoor werden betaald. Ik had totaal niet het idee dat ze zich om ons bekommerden. Ze keken om de minuut op hun telefoon en trokken aan het eind van hun dienst altijd zo opgelucht hun jas aan, dat het leek alsof ze opeens vanuit het mortuarium naar de Oscaruitreiking mochten.

Als mijn moeder sliep noemden de verpleegkundigen me soms meneer Neil, maar als ze wakker was, was ik Richard en deden ze wat ik ze vroeg omdat ze werden betaald door de ziektekostenverzekering. Ze waren zelfs extra beleefd tegen ons. ‘Kunnen we nog iets voor uw moeder doen, Richard?’ zeiden ze als ze wakker was, maar ze noemden me nooit meneer Gere, wat ik prima vond, want mijn moeder en u noemden elkaar toch al bij de voornaam.

U moet weten dat mijn moeder ontzettend graag naar de Olympische Spelen keek. Ze sloeg geen Spelen over – ze keek er ook al met haar moeder naar – en ze beleefde er veel plezier aan, misschien wel omdat ze tijdens haar zeventigjarige bestaan nog nooit buiten Philadelphia en omgeving was geweest. Ze zei dat eens in de vier jaar naar de Olympische Spelen kijken een soort vakantie in het buitenland was, ook nadat de winter- en zomer spelen in andere jaren werden gehouden en er om de twee jaar Olympische Spelen waren, maar dat weet u vast wel.

(Het spijt me dat ik zo breedspakig ben, maar ik schrijf u als

Bartholomew Neil, die in alle opzichten van u verschilt. Ik hoop dat u me kunt volgen en me mijn alledaagsheid wilt vergeven. Ik doe niet alsof ik Richard Gere ben terwijl ik dit schrijf. Ik kom veel beter uit mijn woorden als ik doe alsof ik u ben. VEEL BETER. Bartholomew Neil is geen filmster. Bartholomew Neil is nooit met een supermodel naar bed geweest. Bartholomew Neil heeft de stad waarin hij en u zijn geboren nog nooit verlaten, de stad van de broederliefde. Bartholomew Neil is zich daarvan pijnlijk bewust. En Bartholomew Neil is geen begenadigd schrijver, zoals u al heeft gemerkt.)

Mijn moeder was dol op turnen, vooral op de breedteschouderde turners, die ‘zich bewogen als krijgsengelen’. Ze klapte de vellen van haar handen als iemand de breedtehang aan de ringen deed. Dat was haar favoriet. ‘Zo sterk als Jezus op zijn sterfdag,’ zei ze. Ze bekeek zelfs de openings- en afsluitingsceremonie van begin tot eind. Mijn moeder keek naar elk olympisch evenement dat op tv kwam.

Maar nadat ze uw brief had ontvangen – die over de gruweldaden die de Chinese regering tegen Tibet begaat – besloot ze om niet naar de Spelen in China te kijken, wat een grote opoffering voor haar was.

‘Richard Gere heeft gelijk! We moeten een duidelijk signaal afgeven aan de Volksrepubliek China! Het is verschrikkelijk wat ze het Tibetaanse volk aandoen! Waarom maakt niemand zich meer druk om fundamentele mensenrechten?’ zei mijn moeder.

Ik moet toegeven dat ik – ik ben altijd veel pessimistischer, berustender en onverschilliger dan mijn moeder geweest – tevergeefs pleitte om wél naar de Spelen te kijken. (Vergeef het me, meneer Gere. Ik had destijds het idee dat het niet veel zou uitmaken.) Ik zei dat niemand het zou merken of we nou wel of niet keken, laat staan dat het invloed zou hebben op de internationale betrekkingen: ‘China weet niet eens dat we kijken! Die boycot slaat nergens op!’ Ik sputterde tegen, maar mijn moeder

geloofde in u en uw zaak, meneer Gere. Ze deed wat u had gevraagd omdat ze van u hield en er heilig in geloofde.

Dus heb ook ik niets van de Spelen gezien en was ik aanvankelijk gepikeerd, omdat dit een echte moeder-zoontraditie van de familie Neil was, maar daar ben ik inmiddels overheen. Nu vraag ik me af of mijn moeders boycot, haar dood en de vondst van uw brief... of die dingen misschien betekenen dat er op een of andere kosmische manier een link tussen u en mij zou moeten zijn.

Misschien was het de bedoeling dat u me zou helpen, Richard Gere, nu mijn moeder er niet meer is.

Misschien was dit onderdeel van haar plan: haar wens die in vervulling gaat.

Misschien bent u, Richard Gere, mijn moeders laatste geschenk aan mij!

Misschien is het echt de bedoeling dat we één worden.

Om te bewijzen dat er misschien sprake is van synchroniciteit (Hebt u Jung gelezen? Ik wel. Dat had u niet verwacht, hè?): mijn moeder joelde de Chinezen genadeloos uit op de Spelen in Vancouver in 2010 – zelfs de kunstschaatsers die zulke elegante sprongen en pirouetten maakten – net voor ik de eerste verschijnselen van dementie begon te herkennen, als ik het me goed herinner.

Het gebeurde niet van het ene op het andere moment maar het begon met kleine dingen, zoals het vergeten van namen van mensen die we bij onze dagelijkse boodschappen tegenkwamen, 's nachts de oven aan laten staan, niet meer weten welke dag het is, verdwalen in de buurt waar ze haar hele leven had gewoond en niet meer weten waar ze haar bril had gelaten (vaak op haar hoofd): regelmatige kleine vergissingen.

(Maar u vergat ze nooit, meneer Gere. Ze praatte elke dag tegen u-mij. Nog een teken. De naam Richard vergat ze nooit.)

Eerlijk gezegd weet ik niet wanneer haar geestelijke aftakeling begon, want lange tijd deed ik alsof ik het niet merkte. Ik

heb nooit goed met veranderingen kunnen omgaan. Het duurde even voordat ik mijn moeders gekte erkende en nog iets langer voordat ik u werd. Ik ben niet de snelste en hobbel altijd achter de feiten aan, zoals wijzere mensen zoals u ongetwijfeld zouden zeggen.

De artsen zeiden me dat we er niets aan hadden kunnen doen. Zelfs als mijn moeder eerder naar de dokter was gegaan, was het waarschijnlijk op dezelfde manier afgelopen. Dat zeiden ze tegen ons toen we boos werden in het ziekenhuis omdat we na de operatie niet bij mijn moeder mochten en we begonnen te schreeuwen. Een maatschappelijk werker nam ons even apart, terwijl we op toestemming wachtten om moeder te mogen zien. Toen we bij haar mochten, zag ze er door het hoofdverband uit als een mummie en haar huid zag er ongezond geel uit en het was gewoon zo afschuwelijk en we zagen er – afgaand op de bezorgde blikken van het ziekenhuispersoneel – duidelijk geschokt uit.

De maatschappelijk werker vroeg namens ons aan de artsen of we iets hadden kunnen doen om de kanker te voorkomen. Waren we nalatig geweest? Toen vertelden de artsen dat we er niets aan konden doen, ook al hadden we de symptomen maandenlang genegeerd, terwijl we deden alsof er niets aan de hand was.

Maar dan nog.

We konden er niets aan doen.

Ik hoop dat u me gelooft, Richard Gere.

Ik kon er niets aan doen en u ook niet.

U hebt maar één brief gestuurd, maar u was tot het laatst bij haar – in haar la met ondergoed en aan haar zijde in mijn persoon, uw medium, uw belichaming.

De artsen benadrukten herhaaldelijk dat we er niets aan hadden kunnen doen.

We hadden niet kunnen weten dat een inktvisachtige hersentumor zijn tentakels over mijn moeders hersenen had uitgeslagen en we hadden er niets tegen kunnen doen, zeiden de artsen

meerdere keren in simpele bewoordingen die ook voor minder intelligente mensen goed waren te begrijpen.

We konden er niets aan doen, Richard Gere.

We hebben alles gedaan wat we konden, met inbegrip van het doen alsof, maar sommige krachten zijn te sterk voor ons mensen. De maatschappelijk werker in het ziekenhuis beaamde dat met een bedroefd knikje.

‘Zelfs een beroemd acteur als Richard Gere zou niet beter voor zijn moeder hebben kunnen zorgen,’ antwoordde de maatschappelijk werker toen ik over jou vertelde, toen ik zei dat ik bang was dat ik een mislukking was die zelfs niet voor zijn moeder kon zorgen, terwijl dat zijn enige taak was, het enige doel dat hij ooit in zijn leven had gehad.

Grote mislukking! schreeuwde het kleine mannetje in mijn buik. *Debiel! Sukkel!*

De hersentumorinktvis maakte pas een paar weken geleden een eind aan mijn moeders leven. In de korte, lange periode na de operatie en chemo (in mijn herinnering lijkt zij de ene keer kort, dan weer lang) werd ze niet beter.

De artsen stopten de behandeling.

Ze zeiden tegen ons: ‘We kunnen niets meer voor haar doen. Het spijt ons. Zorg goed voor haar. Probeer de tijd die jullie nog hebben zo goed mogelijk te benutten. Neem afscheid van elkaar.’

‘Richard?’ fluisterde mijn moeder de nacht dat ze stierf.

Dat was het.

Maar.

Eén.

Woord.

Richard?

Je kon het vraagteken horen.

Dat vraagteken zit me dwars.

Door dat vraagteken heb ik het idee dat het hele leven kan worden teruggebracht tot een paar leestekens.

Ik was niet verdrietig, omdat mijn moeder haar laatste woord tegen de zogenaamde Richard Gere zei, die ik ook was – haar bloedeigen zoon.

Op dat moment was ik Richard.

Zowel in haar ogen als in de mijne.

Doen alsof kan op veel manieren helpen.

Nu horen we 's ochtends de vogels zingen als we alleen in de keuken koffie zitten te drinken, ook al is het winter. (Het zijn of dappere stadsvogels die tegen lage temperaturen kunnen of vogels die te lui zijn om te migreren.) Mijn moeder had de tv altijd hard aanstaan omdat ze het prettig vond 'mensen te horen praten', dus hoorden we de vogels vroeger nooit zingen. Negenendertig jaar in dit huis en dit is de eerste keer dat we de vogels in de ochtendzon horen zingen terwijl we in de keuken koffiedrinken.

Een vogelsymfonie.

Hebt u wel eens naar zingende vogels geluisterd, er echt naar geluisterd?

Zo adembenemend mooi.

Mijn rouwbegeleider Wendy zegt dat ik socialer moet worden en een 'steungroep' van vrienden moet opbouwen. Ze zat hier een keer in de keuken toen de ochtendvogels aan het zingen waren en Wendy onderbrak haar zin, hield haar hoofd schuin naar het raam gericht, deed haar ogen even dicht en trok een verbaasd gezicht.

Toen zei ze: 'Hoor je dat?'

Ik knikte.

Er verscheen een ondeugende glimlach op haar gezicht toen ze – zoals alleen jonge mensen dat kunnen doen – op een opgewekte cheerleadertoon zei: 'Ze vinden het leuk om in een groep te zijn. Hoor je hoe gelukkig ze zijn? Hoe vrolijk? Jij moet nu ook jóúw groep vinden. Eindelijk het nest verlaten, zogezegd. Misschien zelfs vliegen. Vliég! De wereld ligt open voor dappere vogels. Wil je vliegen, Bartholomew? Wil je dat?'

Ze praatte zo snel dat ze aan het eind van haar oppeppende peptalk buiten adem was. Haar wangen waren zo rood als de keel van een roodborstje, zoals altijd wanneer ze denkt dat ze iets belangrijks heeft gezegd. Ze keek me met grote ogen aan, met ‘*kaleidoscope eyes*’, zoals The Beatles zingen, en ik wist hoe ik haar lokroep moest beantwoorden, hoe ik erop moest reageren, zodat ze blij zou worden, haar aanwezigheid aan mijn keukentafel gerechtvaardigd zou worden en ze het gevoel zou hebben dat haar moeite beloond werd, maar ik kreeg het niet over mijn lippen.

Het lukte me gewoon niet.

Het kostte me veel moeite om kalm te blijven want een deel van mij – mijn donkere, zwarte binnenste waar het kleine boze mannetje woont – wilde Wendy bij haar vogelachtige schouders pakken om alle sproeten van haar mooie, jonge gezicht af te schudden en met een kracht die de haren van haar hoofd zou blazen tegen haar te schreeuwen: ‘Ik ben ouder dan jij! Wat meer respect graag!’

‘Bartholomew?’ zei ze terwijl ze me van onder haar dunne rosige wenkbrauwen aankeek, die de kleur hebben van ritselende bladeren op de stoep.

‘Ik ben geen vogel,’ zei ik zo rustig mogelijk en ik staarde roerloos naar mijn bruine schoenveters.

Ik ben geen vogel, Richard Gere.

Dat wist u natuurlijk al, want u bent een wijs man.

Geen vogel.

Geen vogel.

Geen.

Vogel.

Uw bewonderende fan,
Bartholomew Neil